

СТУДЕНТ XXI СТОЛІТТЯ: ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ

В статтє рассматриваются проблемы ценностных ориентаций студентов. Представлен их сравнительный анализ у учащейся молодежи педагогической и экономической высшей школы.

The article deals with some problems of value orientations in students' life. The analysis of value orientations in students' life in higher educational establishments of economy and pedagogy is provided.

Становлення незалежної держави стимулює виникнення нових світоглядних настанов та цінностей студентства, так як воно найбільш сприятливе до процесів суспільної трансформації. Становлення сучасної молоді відбувається під час складних умов формування нових відносин

Треба зазначити, що для визначення поняття „цінності” використовується термін „загальнолюдські цінності”, згідно з яким найвища цінність - це людина. Найбільш актуальним це поняття стало за часів розпаду Радянського Союзу. В той же час визначились нові поняття, такі як: нове мислення, перебудова свідомості, вихід з духовної кризи, оздоровлення економіки та політичного життя суспільства та інші. Сьогодні потрібно не лише розмірковувати над цими поняттями, а й готувати фахівця, який має інше мислення, погляди на суспільство та на місце людини в ньому, а відповідно і нові ціннісні орієнтації.

Проблема ціннісних орієнтацій та інтересів молоді відображена в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, таких як: К.О.Абульханової-Славської, Л.І.Анциферової, Д.С.Архангельської, М.І.Бобневої, Л.І.Божович, В.В.Гаврилюк, Л.А.Гащенко, А.Г.Здравомислова, Л.С.Виготського, П.О.Куделі, Д.О.Леонтьєва, Л.І.Ледєнєвої, В.Т.Лісовського, Т.Н.Мальковської, Н.Паніної, А.В.Русенького, Н.А.Трикоз, Г.В.Цесарського, В.О.Ядова та інших.

Обговорюється означена проблема і на конференціях як міжнародних, так і всеукраїнських: „Формування професіоналізму вчителя: проблеми, пошуки рішень на рубежі

століть” (республіка Беларусь. м. Барановичи), „Виховна парадигма в системі національної вищої школи: головні складові та джерела” (Україна, м. Дніпропетровськ).

На жаль, поки що відсутній порівняльний аналіз ціннісних орієнтацій студентів різних країн, державних та комерційних вищих навчальних закладів тощо. Тому нами зроблена спроба частково усунути означену проблему через проведення порівняльного аналізу ціннісних орієнтацій студентів економічної та педагогічної вищої школи м. Кривого Рогу.

Під ціннісними орієнтаціями ми використовували визначення, що пропонується науковцями під керівництвом В.Г. Городяненка, це соціальні цінності, які спрямовують діяльність та соціальну поведінку особистості і поділяються нею.

Експериментальне дослідження було проведено на базі І курсу Криворізького економічного інституту Київського національного економічного університету, спеціальність - економіка підприємств (59 чоловік) та ІІ курсу Криворізького державного педагогічного університету, спеціальність дизайн та реклама, в опитуванні приймало участь 33 студента.

Аналізуючи відповіді на запитання анкети „Чим приваблює Вас вища освіта” студенти економічної вищої школи визначили наступні перші чотири позиції: можливість стати освіченою людиною - 16,5%, можливість у майбутньому займати високе суспільне положення - 14,8%, можливість у майбутньому багато заробляти - 14,8% та можливість отримати професію, яка мені цікава - 14,2%. Студенти педагогічного вузу на перше місце ставлять можливість отримати професію, яка мені цікава - 72,7 %, на друге – можливість найбільш повно реалізувати свої здібності - 54,5 % (серед студентів економічного вузу лише - 11,8 % обрали цей показник), на третьому місці - 53,1 % можливість стати освіченою людиною, на четвертому можливість спілкування з цікавими людьми – 30 %.

На запитання „У якій мірі Вас влаштовує вуз, в якому Ви навчаєтесь?” відповіло "повністю задовольняє" лише 17,7% студентів економічної вищої школи та 24% педагогічної, а "не

повністю задовольняє" більше з педагогічного навчального закладу, ніж з економічного 75,7 % та 14,2 %.

Пропонуючи студентам наступне питання, ми намагалися з'ясувати, що саме не влаштовує у роботі навчального закладу. Так як майже 99 % студентів-педагогів влаштовує навчальний заклад, то відповіді на це запитання вони не давали. Серед студентів-економістів відповіді розташувались у наступному порядку: праця за такою спеціальністю пов'язана з тяжким навантаженням - 2,4%, кожен десятий студент вважає, що обрана спеціальність має мало можливостей для творчості, однакова кількість студентів (по 0,6%) вказали на те, що їм не вистачає здібностей для оволодіння цією спеціальністю та з такою спеціальністю легко стати безробітним.

На наш погляд, цікавими є відповіді, які відображають погляди студентів щодо закінчення вищого навчального закладу. Так аналіз отриманих даних свідчить, що студенти обох вузів мають бажання організувати власну справу, треба зазначити, що цей показник вище серед студентів спеціальності „Дизайн та реклама” (відповідно 54,5% та 16,5% серед студентів спеціальності „економіка підприємств”). Наведені дані зайняли перше місце серед 14 запропонованих студентам варіантів відповідей. На другому місці опинилися наміри студентів працювати за спеціальністю у держсекторі - 21,2% майбутніх педагогів та 10% серед майбутніх економістів. Але далі ми бачимо розбіг у намірах, так на третьому місці: 15% студентів педвузу планують навчатися в аспірантурі, четверте місце :бажають отримати другу вищу освіту та працювати за спеціальність у не державному секторі - по 12%, п'яте місце (по 6%): поділили між собою наміри щодо організації власної справи не пов'язаної з отриманою мною спеціальністю, бажання займатися чим завгодно, тільки щоб добре платили та чим завгодно, тільки б не бути безробітним. Останнє шосте місце – це прагнення продовжити навчання за кордоном - 3%. Серед студентів економічної вищої школи відповіді розподілилися наступним чином: 3 місце (7,7%) – бажають працювати за спеціальність у не державному секторі (у студентів педагогів цей показник стоїть на четвертому місці). А бажання отримати другу вищу освіту співпадає у студентської молоді незалежно

від обраної спеціальності, в обох випадках результати зайняли 4 місце. 3,5% (5 місце) студентам було складно визначитись з планами на майбутнє. Тільки 1,8% майбутніх економістів планують продовжити навчання за кордоном, хоча дана відповідь і займає однакове, 6 місце в обох випадках. Згодні працювати у держсекторі не за спеціальністю лише 1,2% майбутніх економістів і жодна людина серед педагогів. Працювати не за спеціальністю у недержавному секторі такі ж самі - 1,2% майбутніх економістів і ні одного педагога. Інші варіанти відповідей не запропонували студенти а ні педагогічної, а ні економічної вищої школи.

Ми намагалися з'ясувати найголовніші життєві цінності студентів. Їм було запропоновано обрати з 17 найбільш важливих 6. Ми отримали наступні результати: на першому місці: гарні друзі - 84,8% студентів спеціальності „Дизайн та реклама” та 27,7% студентів економістів. На другому для майбутніх педагогів є кохання 78,8%, для економістів - це сім'я 27,1%. Педагоги сім'ю поставили на третє місце - 66,6%. На цій позиції у економістів знаходиться кар'єра - 26,6%, а педагоги їй відвели 4 місце. Економісти ж коханню віддали 4 місце. В той же час однакове відношення є у студентів обох навчальних закладів до матеріальної стабільності (57,5% та 17,7%), свободи (57,5% та 11,8%) та цікавій професії. Творчість є найбільш важливою цінністю для студентів спеціальності „Дизайн та реклама” - 51,5% та 5,9%, а багатство зайняло 12 позицію, для економістів - це найбільш важливий показник, він знаходиться на дев'ятій позиції. Популярність та суспільне визнання займають лише 13 позицію у студентів педагогічної вищої школи, а у економістів лише 16 з 17 можливих.

Зовсім різне бачення студентів, до того що саме сприяє життєвому успіху. На думку економістів - це ділова хватка, підприємливість, потім високий професіоналізм та впливові друзі, наявність зв'язків, а вже після цього працелюбність. Вражає, що чесність, порядність стоїть у педагогів на 6 місці а у економістів на 7. Щасливому випадку, везінню відведено 7 та 6 місця. Турбує той факт, що однакове 5 місце зайняло вміння використовувати будь-які засоби для досягнення життєвого успіху. Такі наміри, на нашу думку, у майбутньому будуть

сприяти проявам девіантної поведінки, як серед педагогів так і серед економістів.

Можна пояснити чому саме на перше місце серед життєвих цінностей студенти обох вузів поставили гарних друзів. На їх думку, досягти успіху у житті можливо завдяки впливовим друзям та зв'язкам, це відповідно 33,3% та 11,2%.

Наше опитування свідчить про те, що молодь не очікує від держави допомоги, тому що з двох суджень 66,6% педагогів та 15,9% економістів обрали наступне: „Кожна людина сама повинна вирішувати свої матеріальні проблеми, не очікуючи допомоги від держави”.

На думку студентів у природі все живе має рівні права на існування, нічого не може бути знищено в угоду інтересів людини (75,7% та 24,2%), це свідчить про небайдужість студентів до природи рідного краю. Але турбує висвітлені нахили до девіантної та деликвентної поведінки студентів, як педагогічного, так і економічного вузу, через те, що 42,4% педагогів та 14,8% економістів вважають, що якщо закони відстали від життя, то необхідно діяти в залежності від обставин, обходити їх. 63,6% майбутніх вчителів та 29,5% економістів обрали твердження, що людина – творець власної судьби, він повинен бути вище за будь яких обставин, не зважаючи на те, що сьогодні значний вплив на молодь України з боку різних релігійних установ, в той же час у студентів будь якої спеціальності домінує раціоналізм.

Таким чином, проведене дослідження дозволило виявити ціннісні орієнтації сучасної студентської молоді. Незважаючи на те, що у дослідженні приймали участь студенти різних вузів значних розбігів у ціннісних орієнтаціях немає. Молодь є найбільш сприятливою категорією населення до процесів трансформації суспільства. Аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновок, що більшість студентів орієнтована на індивідуалізм, не орієнтована на допомогу від держави, схильна до ігнорування законів і навіть за деяких обставин їх порушувати. Порівнюючи отримані результати з наведеними у науковій літературі ми бачимо зміщення цінностей у студентства. Загальнолюдські цінності в ієрархії моральних переконань молоді є другорядними. Орієнтири сучасних

молодих людей є більш реалістичні, приземлені. А відповідно потрібні нові підходи до організації виховної роботи у молодіжному середовищі. Подальшу свою роботу ми бачимо у з'ясуванні мотивів вибору студентів.

Література

1. Паніна Н. Молодь України: структура цінностей, соціальне самопочуття та морально-психологічний стан за умов тотальної аномії// Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2002. – №1
2. Подлесная Л.С. Общечеловеческие ценности и глобализация: возможности и проблемы // Грані Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах , Дніпропетровськ, 2002. – №4 (24)
3. Архангельська Д.С. ціннісні орієнтації сучасного студентства // Виховна парадигма в системі національної вищої школи: головні складові та джерела: Дніпропетровськ, 2003
4. Цесарский Г.В. психологический взгляд на ценностные ориентации современной учащейся молодежи// Формирование профессионализма учителя: проблемы, поиски, решений на рубеже столетий. Барановичи, Беларусь, 2000